

דרוש הדר לכנסת

להלן נאומו של ח"כ אורי אבנרי בוויכוח על תקציב הכנסת:

אורי אבנרי: כבוד היושב ראש, עשרים וחמישה חברי הכנסת נכבדים.
קריאה: רק עשרים וחמישה!
שלמה כהן-צירוף (גח"ל): יש הרבה פחות מעשרים וחמישה.
היו"ר יוסף סרליו: האם מישוהו מחברי הכנסת מבקש לספור?
יעקב כץ (פא"י): העיקר שיש יותר ממניין.
אורי אבנרי: כבוד היושב ראש, היה נעים לשמוע שכמעט כל הדוברי היום...
אריה בן-אליעזר: מתי יש לך זמן לחשוב מחשבות רציניות, אם אתה כל הזמן סופר את מיספר הנוכחים?
אורי אבנרי: תתפלא לשמוע שזו עצמה מחשבה רצינית מאד. אפילו לאחר שתיים-עשרה השעות שאנו מבלים במשך השבוע במליאת הכנסת, עוד נשארות למי שרוצה בכך, די הרבה שעות כדי לחשוב מחשבות רציניות.
על כל פנים, היה נעים לשמוע היום שכמעט כל דוברי הסיעות, בזה אחר זה, הביעו את המשאלה שהנוכחות בבית הזה תלך ותגבר, על כן חבל שבעתים שההחלטה הזאת, והפנייה הזאת לסייעות, לא נשאה עדיין פרי היום, בחיכוך הזה עצמו.

הפיקציה של הוועדות

כבוד היושב ראש, בשנה הבאה ישלמו אזרחי ישראל שבעה מיליון ו-350 אלף לירות עבור תפעול הכנסת. מותר להם לשאול: באיזו מידה ממלאה הכנסת את התפקיד הנועד לה במיטת דמוקרטיה?
אין בשאלה זו שום פסול. להיפך, הביקורת על הכנסת כאה מפי החוגים החרדים ביותר לדמוקרטיה, מלב העם המתגעגע לפרלמנט חזק ומרשים.

בשבוע שעבר, בתשובה להצעת-החוק הפרטית שלנו, שבאה למועו העידות שיטתית וממושכת של חברי הכנסת מיינוי הבית (לא מהמליאה, כי אם מהבית כולו!) טען חבר הכנסת ברוך אונייה — חבל שאינו נוכח כעת באולם — כי פעולת המליאה אינה חשובה כל-כך, כי עיקר עבודת הכנסת נעשית בהצעות.

הבה ונברוק טענה זו לגופה.
חברי הכנסת אונייה היה צורך בהחלט — אילו תפקיד הכנסת לא היה אלא לתת גושפנקה פורמאלית לכל המעשים, ההחלטות והדרישות של הממשלה. כל אלה מגיעים להצעות, ואחרי תהליך מתאים זוכים שם לאישור. מבחינה זאת התעדות יעילות בהחלט.

אולם אם יבוא אדם תם, כמוני, ושאל אם יש בכוחן של הוועדות להתמודד עם הממשלה, להטיל עליה פיקוח ממשי, להתמקח עם דרישותיה ולצמצם בצורה כלשהי את שרירות מעשיה — הרי התשובה היא: לא, כאל"ף רבתי!

האז יכולת להכניס שינויים כלשהם, לעתים אפילו חשובים, בהצעות-חוק בלתי-פוליטיות, כשן הדבר לא איכפת לכוחות השלטון. אך חוץ מזה כוחן דל.

אף לא אגורה שחוקה אחת?

טלו, למשל, את תקציב המדינה. אפשר לטעון, בצדק, כי החיכוך במליאת הכנסת אינו משנה דבר, וכי הטיפול המעשי בתקציב נעשה בהצעת-הכספים.
נכון, אבל איזה מין טיפול הוא זה?

האם אחרי כל הדיונים הממושכים והמפרכים בוועדות-המשנה, מזרידה הכנסת אפילו אגורה שחוקה אחת מן התקציב הנדרש על-ידי הממשלה?

מתי העזה ועדת-הכספים, בפעם האחרונה, לחולל שינוי בתקציב, ויהיה קטן שבקטן? או דוגמה אחרת: הערבויות לסומרפון. הן אושרו בוועדת-הכספים פה אחד, כאשר המומחים כבר ידעו כי עסקי הספנות מתקרבים לעברי פי פחת.

אינו חושד בשום חבר-כנסת שהצביע כפי שהצביע, מפני שמפלגתו קיבלה תרומה מר הלוי. אם ועדת הכנסת אישרה את הערבויות, הרי זה משום שלא ידעה, ולא יכלה לדעת, מה מצב הספנות ומה עברו האישי של מר הלוי.

למה לא ידעה? למה לא יכלה לדעת?

כאן אנו מגיעים, כבוד היושב ראש, לשרש הבעיה של הוועדות.
לועדות יכול היה להיות ערך מכריע בעבודת הכנסת אילו היו מצוידות במכשירים המינימליים למילוי תפקידן. זה היה משנה באופן מהותי גם את תקציב הכנסת.

לכל ועדה דרוש צוות קבוע של חוקרים מקצועיים ומומחים. דרוש פרקליט של הוועדה, לחקירת עדים. דרושה הסמכות לחייב עדים להופיע בפני הוועדה.

צריכה להיות אפשרות לועדה לשמוע בכל עניין לא רק את דעתו של הפקיד הממשלתי המומחה, המצוי בעניין והשולט בכל החומר, אלא גם דעה נגדית, של מי שמצוי לא פחות ממנו.

פה ושם נעשה. אבל חסרים המכשירים שיאפשרו בירור נוקב ומצטת. חוסר-הפומביות בהצעות יוצר אחירה יותר אינטימית, אך פוגע בביקורת הציבורית, המגבירה את היעילות. כל ענייני סומרפון לא היו קורים, אילו היה הדיון בהצעת-הכספים, בשעתו, גלוי.

זהו גם התשובה לאותם הטוענים שהעם אינו יודע על העבודה החשובה הנעשית בוועדות. תהיה פומביות — יודע העם.

בטחון בלי שום ביקורת

כל זה מסביר מדוע המנגנון הממשלתי אינו מתייחס לועדות הכנסת בכבוד מוגזם, כולנו יודעים כי המלצות ועדות הכנסת, בעשרות נושאים, אינן זוכות להגשמה ולטיפול, ושעל כך אין אפילו בקרה.

אם זה נכון לגבי ועדות-הכספים, הרי זה נכון שבעתים לגבי רוב הוועדות האחרות. יש הבדל עצום בין היעילות והתיפקוד של ועדות-הכספים וועדת-החוקה-חוקי-משפט — שתי ועדות פעילות — לבין השפעת כל שאר הוועדות.

ועדת החוק והבטחון אינה אלא מכשיר לאישור מעשי מערכת-הבטחון, ואני טוען בכל האחריות כי אין לכנסת ולוועדותיה ביקורת של ממש על שטח היוזי זה בחיי המדינה.

בכך היה לי, לאחרונה, ניסיון אישי עגום, שלא כאן המקום להרחיב עליו את הדיבור.

שכר-תמריץ לחברי-כנסת?

כבוד היושב ראש, האשימו אותנו כאילו אמרנו שחברי-הכנסת אינם עובדים. הבה ונעמיד את הדברים על דיוקם.

אחרי הסתכלות מקרוב במשך שנה ורבע, אני יכול בהחלט להעיד שיש בבית זה כ-40 חברי-כנסת — ולא נקרא כאן בשמות — העובדים עבודה קשה ומפרכת. אני מרשה לעצמי למנות את עצמי עמם. יש כ-40 חברי-כנסת העובדים איכשהו. ויש כ-40 חברי-כנסת שלגביהם המלים „חברי-כנסת“ הן תואר, ולא תפקיד.

השאלה היא: האם צריך להיות שכר אחד לכולם?

ויקטור שפיטוב (מפ"ם): נורמות ופרמיות!

אורי אבנרי: המשכורת אינה גבוהה לגבי חברי-כנסת העובד עבודה קשה.

אך היא מוגזמת, לדעתי, לגבי חברי-כנסת הנושא רק תואר, ולא כל שכן לגבי חברי-כנסת הנעדר במשך חודשים מן הארץ.

מכאן הצעתנו — לשנות את היחס בין המשכורת הקבועה, לבין התשלום המיוחד הצמוד להשתתפות בעבודה המעשית של הכנסת, גם במליאה וגם בוועדות. זהו פשר הפתיחותנו בנושא זה.

בתוככי המישבו המפואר

מכאן, כבוד היושב ראש, אנו רוצים לעבור למיבנה שבו אנחנו נמצאים, שהביא להעלאת תקציב-הכנסת בשלושה מיליון לירות תוך שנתיים — כמעט 80% — אחרי ישיבה של כמה חודשים במיבנה זה.

איאפשר שלא לשאול: מי אחראי לאי-ההתאמה המשוועת של הבניין למוסד אשר בשבילו הוא תוכנן?

האם אדבר על האקוסטיקה הפגומה באולם הזה, גם אחרי השיפורים?

על חוסר האפשרות להבין קריאות-ביניים?

על השיפוע המשונה שלפני הדוכן הזה?

על מערכת-החשמל המתמוטטת?

על חדר-המנוחה, שכמעט איש אינו משתמש בהם, מפני שאינם מתאימים לחלוטין למטרה שלמענה נועדו (ואילו השתמשו בהם, הרי אינם מספיקים אלא לחלק מחברי-הבית)?

על יציע העיתונאים, שאינו מאפשר לשום עיתונאי לעקוב בנוחיות אחרי עבודת המליאה?

על חוסר תנאים מינימאליים לעבודת הסיעות (שלא לדבר כלל על כך שאנו ועובדי סיעתי הושבנו בתא דמוי-צינוק, הפוגע בבריאותנו)?

בן-אליעזר

על ההבדל המועזע בין לוקוסוס שופע, ראוותני ומיותר, בחלקי-הבית הגלויים לציבור, לבין הרמה התת-פטרנדרטית של חלקי-הבית המיועדים לעבודה, שאינם גלויים לרבים?

על הפרשת שטחים עצומים למסדרונות ולאסדרות, לעשיית רושם, בעוד שחסרים עשרות חדרים למנגנון הכנסת ולמנגנון הסיעות (בבניין שיש בו 17 דונם שטח)? לחוסר האפשרות לאתר חברי-כנסת בבית?

פדרציה של מנגנוני מפלגות

כבוד היושב ראש, טוב שהכנסת זכתה למישכן, הממחיש בנוקשות קיומו את חשיבותה של הדימוקראטיה הישראלית.

אולם חשוב עוד יותר שינוי מהותי במיבנה הכנסת עצמה, ביצור עצמאותה, חיוק מכשיריה, ציוד ועודותיה בזרועות מידע וחקר, עידוד עצמאותו של חברי-הכנסת, ושיחרורו משיעבוד למנגנוני המפלגות.

מפלגות המישמר הקיום, מחרות ועד מק"ל, ועד בכלל, אינן רוצות בכנסת כזאת. להן נוח יותר שהריבונות האמיתית במדינה תהיה בידי פדרציה של מנגנוני מפלגות, ולא בידי נבחרים עצמאיים, המכריעים פה-על-פה עצמאיות לפי שיקול עצמאי.

אילו היתה הכנסת כזאת, לא היינו מציעים להקטין את תקציבה. להיפך, היינו מציעים להגדילו בהרבה.

ההדר של זאב זבוטינסקי

כנסת כזאת היתה גם המליאה תופסת שוב את מקומה. חברי-כנסת לא היו קמים ואומרים בזלזול שהמליאה קיימת רק לראחה, כפי שאמרו בשבוע שעבר.

הם היו מבינים כי הראחה הזאת היא חיונית לקיום הדימוקראטיה, שהיא בעלת ערך חינוכי עליון לעיצוב הרפוסים של העם. טוב שחברי הכנסת הורו כאן היום, בזה אחר זה, בצדקת טענותינו בעניין זה, אך הנסיון לימד אותנו שדיבורים לחוד ומעשי הסיעות לחוד.

לפני דור יצר זאב זבוטינסקי את המושג „הדר“. הדר זה לא צריך להיות רק במיבנה האבן, אלא גם בדפוסי עבודתנו. ביום החולדת ה-18 לכנסת, נאחל לעצמנו, ולעם כולו — כנסת עצמאית, כנסת יעילה, כנסת בעלת הדר.

דבר חסר-תקדים. לתמהונו הבלוט של סגן מזכיר-הכנסת, עינתי שאני מחתר על נאומי משטיים שר, קם גם בארד והודיע שהוא מחתר על נאומי. באותו רגע נכנסו האולם ששה אנשי-גח"ל, שהיו במזנון.

היו"ר העמיד את החוק להצבעה — וחוק-60 המיליונים נדחה ברוב של 9 נגד 5. (מובן שהממשלה הניחה אותו מחדש על שולחן הכנסת כבר למחרת היום.)